

Barbara ČUK, *O filozofiji i filozofiranju. U potrazi za izgubljenim činom*, Zagreb, Naklada Breza, 2022, 111 str.

Ivo Džinić
idzinic@fhs.unizg.hr

Poznato je da je Kant u svojem nastojanju oko odgovora na pitanje što je prosvijećenost naglasio potrebu da se čovjek odvaži za služenje vlastitim razumom bez vodstva drugoga. Stoga, kao svojevrsnu lozinku prosvijećenosti upućuje poziv: »Imaj hrabrosti služiti se vlastitim razumom.«

Knjiga Barbare Čuk »O filozofiji i filozofiranju. U potrazi za izgubljenim činom« značajan je iskorak u pogledu odlučnosti i hrabrosti služenja vlastitim razumom u samom činu filozofiranja, u traženju odgovora na pitanje o filozofiji te u propitivanju vlastitoga bavljenja filozofijom. Kako autorica navodi, knjiga je nastala u trenutcima samoće kao plod dvogodišnjega promišljanja o naravi filozofije i zaokupljenosti njome. A podnaslov knjige ujedno otkriva i autoričinu potrebu za povratkom dubini i ozbiljnosti promišljanja o različitim pitanjima koja su relevantna za filozofski diskurs i njegovu svrhu. Autoričina hrabrost oslanjanja na vlastiti razum očituje se u tome odgovore da na brojna pitanja koja samoj sebi kao filozofkinji postavlja, ne pokušava pronaći u mnoštvu dostupnih predaja o filozofiranju, nego u iskazivanju vlastitoga filozofskoga mišljenja. To je doista zahtijevalo autoričinu odvažnost pouzdanja u vlastiti misaoni diskurs, čime ona očituje i svoju originalnost.

Knjiga ima dvadeset razmatranja koja se u pogledu stila pisanja i prodiranja u srž pojedinih tema mogu okarakterizirati stvarnim filozofskim meditacijama. Pritom polazi od temeljnoga pitanja utemeljenosti vlastitoga znanja o biti same filozofije, te na tragu metode istinske filozofije o ustrajnom propitivanju i nežurenju s odgovorima, verbalizira brojna nova pitanja koja se nameću unutar odnosne filozofske tradicije. Glavno među tim pitanjima jest koliko filozofi uopće poznaju bit i svrhu filozofije kao takve, u smislu da samostalno – oslanjajući se na sebe i iz samih sebe – traže i pronalaze odgovore na pitanja o filozofiji bez čega se vrlo teško njome uopće i može baviti. Autorica će na jednom mjestu ustvrditi da mnogi koji sebe smatraju filozofima zapravo nisu ništa više do glumaca u predstavama vlastitoga ega, zaljubljeni u vlastitu percepciju o samima sebi. Riječ je o ljudima, smatra autorica, koji zapravo zarobljeni u buci i metežu bježe od istine, pa je tako i istinska filozofija daleko od njih.

Postavljenje pitanja općenito je za autoricu znak razotkrivanja istine i ispravnosti onoga o čemu se pita, a pritom se onaj koji pita pokazuje željom istine i znanja. Traganje za istinom se odvija bilo povlačenjem u osamu i uranjanjem u misao ili razgovornim druženjem koje je utvrdilo dijalog kao oblik traženja istine i odgovora na različita pitanja, što je i primjereno filozofiji. Autorica u nekoliko svojih razmatranja tematizira i problematizira formu dijaloga te njegovo značenje i svrhu u filozofskom diskursu.

Potaknuta tradicijom filozofske sumnje autorica ističe važnost sumnje i u odnosu na sve unutar filozofije s jednostavnim ciljem da se (pro)filozofira, odnosno počne misliti iz korijena i pribrano. Autorica ovo »profilozofirati« shvaća i kao suočavanje sa životom u sebi i njegovo razmatranje u svim njegovim oblicima, pa navodi da je filozofiranje kao čin i kretanje vlastitim putem te postavljanje pitanja mjere dosezanja toga kretanja i njegove svrhe.

Iako je ovo autoričin specifičan pristup odvažnoga i čistoga filozofiranja, ono nije bez relevantne potkrjepe u filozofskoj tradiciji. Pozivajući se na Aristotelovu *Metafiziku*, a na tragu Platonove tvrdnje da je svojstvo filozofa duševno stanje čuđenja i da je to jedini početak filozofije (*Teetet*, 155d) ona uzima u razmatranje i fenomen čuđenja kao onoga prvoga što se od filozofije očituje i naglašava da je iskonski oblik i povod filozofiranja, te vrata kroz koja se ulazi u filozofiju.

Na tragu Kantove tvrdnje da je temeljno pitanje filozofske tradicije ono o čovjeku, te da su u tom pitanju obuhvaćena i sva druga filozofski relevantna pitanja, i autorica prihvaća antropološko usmjerenje filozofije, tumačeći potonju kao drugo ime za čovjeka i zaključujući da je filozofija na neki način i antropologija. U nizu brojnih »podudarnosti« s filozofskom tradicijom, nalazi se i ona o važnosti propitivanja vlastitoga života i upoznavanja samoga sebe, odnosno, kako autorica navodi, autentičnoga filozofiranja kao vraćanja k sebi, upoznavanja sebe u vlastitom slušanju, gledanju i susretu s drugim osobama.

Autorica filozofiranje shvaća kao izraz života i način upoznavanja sebe, a započinje i odvija se sposobnošću i spremnošću na oslušivanje. Ugađanje nutarnjega uha za govor bića karakterizira, prema autorici, filozofsko uvježbavanje, odnosno samo je filozofiranje svojevrсна poduka u osluškivanju. Dakle, očito je autorici ove knjige stalo do potrage za autentičnim činom filozofiranja kao načinu življenja koji je primjeren istini čovjeka. To se u knjizi apostrofira kao glavna zadaća cjelokupnoga filozofiranja. Autorica hvali ljudski duh u njegovoj žudnji za znanjem, jer samo takav duh uspijeva poroditi pravu spoznaju.

Knjiga Barbare Ćuk svojevrstan je ispis vlastite duše, kako to i sama autorica u svojem posljednjem razmatranju ističe. Otvoriti vlastitu dušu specifičnim i osebnim stilom promišljanja o vlastitom bavljenju filozofijom i o pojedinim filozofskim temama posljedica je autoričine odvažnosti oslanjanja na vlastiti misaoni potencijal, pa knjiga utoliko odiše originalnošću i pokazuje svoju vrijednost. Autoričin primjer zauzetoga promišljanja o smislu i svrsi vlastitoga

bavljenja filozofijom i njezina razumijevanja ne samo kao svojevrsnog akumuliranja znanja nego i kao stila života, svakome tko se bavi filozofijom (a s obzirom na sadržaj knjige možemo reći i teologijom!) ova knjiga uvelike otvara nove perspektive te potiče na slobodu misli i odvažnost autentičnoga filozofiranja, odnosno – gadamerovski rečeno – na hrabrost vlastitoga skoka u misao.